

World New Music Days – festival otvárania brán do sveta

Júlia Kopilcová; j.kopilcov@gmail.com

Abstrakt: Autorka sa v štúdiu zaoberá Festivalom súčasnej hudby, ponúka informácie o jeho vzniku a prierez dejinami. Spomína na konkrétne zoskupenia, ktoré na festivale prezentovali tvorbu významných skladateľov, alebo svoje vlastné diela. Okrem vlastných úvah pracuje aj s odbornou literatúrou kde sa opiera napríklad o A. Rossa, či o časopisy zamerané na hudbu. Skúsenosti z vlastnej reflexie konfrontuje s názormi pedagógov a teoretikov. V závere hodnotí dojmy z predstavení, ktoré mala možnosť absolvovať.

Kľúčové slová: hudba súčasnosti, festivaly na Slovensku, ISCM, World new music days, skladatelia.

Abstract: The Authoress deals with the Festival of the present music in the proposed essay. She also brings the information about his origin and tries to write down the summary of historical events. In thees say there are mentioned concrete grouping which presented on the Festival worksofwell-knowncomposers or their own outputs. Besides her own exploration she also uses the professional literature grounded on some works e.g. from A. Rossa and journals about music. She confronts experiences of her own reflexion with opinions of pedagogues and theorists. In conclusion she brings her own impressions from performance on which she was present.

Keywords: the music of the moment, festivals in Slovakia, ISCM, World new music days, composers.

Transparentná upútavka v hudobných periodikách začiatkom tohtoročnej jesene avizovala konanie výnimočného podujatia na Slovensku: festivalu súčasnej hudby pod názvom ISCM World New MusicDays. Čo stálo v kolíske tohto prestížneho svetového festivalu, ktorého 90.ročník sa konal práve u nás?

Korene iniciatívy siahajú do prvej polovice 20.storočia, ktoré hudbe prinieslo objavnú a novátorskú harmóniu, variabilné rytmy a konštrukčnú hru s tónovými radmi, vtedy prezentované predovšetkým tvorbou Arnolda Schönberga a Igora Stravinského. Katastrofa druhej svetovej vojny priniesla zmeny. A. Ross (2011) ich opisuje ako explodovanie hudby v kontrarevolúcii a vzniku teórií jazyka modernej hudby, ktorý sa začal znova pretvárať. Nastal čas hovoriť o ére dvanásťtónovej kompozície, ktorú následne vystriedal totálny serializmus. Ten nahradila hudba náhody a napokon neo-dadaistické happeningy a koláže. Hudba prechádzala od absolútneho hluku k tichu, od teórie ku kombinatorike až po bebep jazz, akoby neexistoval predel medzi umením a realitou. Pre estetiku americkej a európskej hudby bola charakteristická disonancia, hustota zvuku a tónového priestoru, náročnosť a túžba pokomplexnosti. Významným a obávaným oponentom skutočného pokroku bol Theodor Adorno. V dnes už kultovej knihe *Filozofia novej hudby* (Ross 2011), otvorene kritizoval neoklasicizmus Stravinského. Tvrdil, že nová hudba na seba berie temnotu a vinu sveta. Všetko šťastie vraj pramení z utrpenia a všetka krása z odmietania ilúzie krásy. Schönberg – aj keď chválu jeho hudby Adorno hájil – tieto jeho útoky na Stravinského neuznával, pretože ďaleko viac rozumel dialektike vývoja a continuity v dejinách hudby. I. Stravinskij dlhú dobu odmietal komponovanie princípom práce s dvanásťtónovým radom, no paradoxne sa na vrchole vlastnej umeleckej dráhy práve k nemu priklonil. V 50. rokoch sa v Paríži konal festival pod názvom *Majstrovské diela 20. storočia*. Organizátorom bol Nicolas Nabokov. Stravinskij na tejto slávnosti

zohrával hlavnú úlohu. Bostonský orchester uviedol jeho *Svätenie jari* pod vedením Pierra Monteuxa. Festival vyvrcholil uvedením oratória *Oidipus Rex*.

Významným cyklickým podujatím pre povojnovú avantgardu boli *Darmstadtské letné kurzy novej hudby*. Hlavnou myšlienkou festivalu bola umelecká a tvorivá sloboda a nezávislosť vo vzťahu k hudobnej tradícii. Programovo sa účastníci kurzov hlásili k Schönbergovi a jeho žiakom, ktorí sa o slobodu a novosť v tvorbe celý čas pokúšali (Ross 2011). Prof. Dr. H. Ströbel (Srobel 1967, s. 339-340) vo svojom článku zhodnotil situáciu v hudobnom svete po skončení druhej svetovej vojny, kedy prišla vlna seriálnych, atonálnych, punktuálnych a aleatorických skladieb, čo sa odrazilo v programoch festivalov, ktoré po roku 1945 opäť ožili v Londýne. „*ISCM, festival súčasnej hudby, si právom zaslúži uznanie tiež za uvedenie diela „Le Marteau sans Maître“ dovtedy ešte málo známeho francúzskeho skladateľa Pierre Bouleza, ktoré malo svetovú premiéru roku 1955 v Baden-Badene.*“ Ďalej vo vzťahu k ISCM H. Ströbel konštatoval nedostatok dirigentov hrajúcich súčasnú hudbu pri vzniku tohto festivalu. Dnes môžeme s uspokojením konštatovať, že situácia sa výrazne zmenila: v mnohých európskych krajinách existuje značný počet telies, ktoré sa venujú súčasnej hudbe a ktoré ju potom predvádzajú na rôznych festivaloch. I. Lányová (Lányiová 2013, s. 13) vo svojom článku opisuje, ako táto organizácia v prvých desiatich rokoch hľadala spôsob vlastnej práce a organizovania festivalu ISCM. V rokoch 1922 a 1923 festival staval na komornej hudbe a v rokoch 1924 a 1925 sa program delil na komorné koncerty v Salzburgu, Benátkach a na orchestrálne v Prahe. V roku 1926 sa pozornosť obrátila na duchovnú hudbu. Na výslnie sa dostali a veľký úspech vtedy zaznamenali Alban Berg, Ernst Křenek, Paul Hindemith, Leoš Janáček, Alfred Casell či Anton Webern.

Z prostredia skladateľov bývalého Československa bol účastníkom kurzov v Darmstadte napríklad český skladateľ Alois Hába. V roku 1956 bol pozvaný do Darmstadtu na letné kurzy, o rok neskôr bol menovaný za čestného člena ISCM. Za významný v tomto kontexte môžeme považovať rok 1967, kedy sa konal festival ISCM v Prahe, kde bolo uvedené, okrem iného, aj Hábovo *Sláčikové kvarteto č. 16* (Faltin 1967, s. 341-347). O participácii slovenských autorov na tomto podujatí píše T. Pirníková (2013), v súvislosti s článkom teoretika Petra Faltina:

„V špeciálnom čísle časopisu Slovenská hudba, ktorý bol v podobe nemecko-anglickej verzie určený pre hostí festivalu Medzinárodnej spoločnosti pre súčasnú hudbu, uverejnil článok *New music in Slovakia*. Podal v ňom sumárny náčrt úsilia mladej skladateľskej generácie a zároveň opísal genézu vzniku a formovania avantgardného prúdu, pričom v stručných profiloch menoval skladateľov: Malovca, Paríka, Zeljenku, Hatríka, Kolmana, Bázlika, Kupkoviča, Pospíšila, Bergera, Šimaia.“

Pre súčasného poslucháča je takmer nemožné zorientovať sa do detailov v produkcii súčasnej hudby. Laicky je dokončamožné konštatovať, že súčasná tvorba skladateľov nepodlieha takmer žiadnym normám, je voľná, nezávislá a skladatelia sa s hudobnou materiálou len tak nezávisle hrajú. Opak je však pravdou. Aj keď je dnes adekvátne konštatovať rôznorodosť skladateľských prístupov, len sotva sa v nich dá nájsť úplná nezávislosť či rezignácia na tradíciu. V mnohých sa odráža vplyv tradičných, modernistických, avantgardných či postmoderných inšpirácií a postupov. Túto skúsenosť mohli získať aj účastníci na festivale súčasnej hudby pod názvom ISCM – World New Music Days.

World New Music Days 2013 je festival iniciovaný spoločnosťou International Society for Contemporary Music (ISCM). V roku 2013 sa konal v dňoch od 4. do 14. novembra. Realizoval sa trojfázovo, a to v Košiciach (4. – 7.11.), v Bratislave (8. – 11.11.) a Viedni (12. – 14.11.). Jeho usporiadateľskú organizáciu (ISCM) v súčasnosti zastupuje približne 50 krajín. Medzi jej zakladateľské organizácie patrilo aj Rakúsko a vtedajšie Československo, ktoré saneskôr členstva vzdalo. Organizácia sa snaží podporovať a prezentovať súčasnú hudbu. Projekt vznikol v roku 1922 v Salzburgu, partnermi tohtoročného podujatia boli

Medzinárodný spolok pre súčasnú hudbu (IGNM), Košice 2013, MK SR, Štátna filharmónia Košice, Konzervatórium Košice, Slovenská filharmónia, Hudobné centrum, festival Melos-Étos, festival Wien Modern a Európske hlavné mesto kultúry. Ide o jednu z najznámejších prehliadok modernej vážnej hudby celosvetového formátu. Každý rok sa tento festival realizuje v inej krajine. Pre Slovensko je ct'ou, že sa jeho 90. ročník, oslavujúci zároveň zrod ISCM, uskutočnil právu tu. Jeho devízou bola, okrem bohatej prezentácie orchestrálnych a predovšetkým komorných telies, najmä účasť viacerých interpretov a skladateľov svetového mena. Odznali zároveň skladby staršieho dáta vzniku, ktoré sú však populárne a umelecky hodnotné aj z pohľadu dnešnej doby. Dalo by sa povedať, že festival sa usiloval upozorniť na niektoré vrcholné diela 20.storočia a súčasnosti, ktoré sú priam nadčasové. Druhá fáza festivalu, konaná v Bratislave v dňoch 8.až 11.novembra, fúzovala s domácim podujatím medzinárodného formátu – festivalom Melos-Étos. Organizátori viedenskej časti festivalu sa priklonili k podobnému modelu realizácie – spojením festivalu so známym podujatím Wien Modern. Aj tento festival má dlhoročnú tradíciu (Beráts 2012).

Robert Kolář (2013a, s. 15) vo svojom článku zdôrazňuje, že World Music Days bolo významným projektom. Snaha uviesť za jedenásť dní okolo 150 autorov v troch mestách bola obdivuhodná. Naša krajina získala možnosť prezentovať hudbu, umelcov, kultúrne inštitúcie a priestory. Hlavným zámerom tohto festivalu bolo vybrať okolo 80 nových skladieb, ktoré museli zaznieť. Diela však nesmeli byť staršie ako 6 rokov. Okrem toho vyberali organizátori diela domácich interpretov a súborov, kvôli nárastu kvantity predvedených diel a dĺžky koncertov. Keďže Košice získali titul Európske hlavné mesto kultúry, festival sa odštartoval práve tam. Celé štyri roky sa organizátori snažili pripraviť vhodné podmienky pre takýto veľký festival, v prípravnej fáze organizovali projekty ako *Hudba novej chuti*, *New Music for Kids and Teens*, alebo koncertný cyklus *Portréty*.

Z rozhovoru s jedným z usporiadateľov s Ivanom Šillerom (2013) sa dozvedáme o pravidlách a prínose konania ISCM World New Music Days na Slovensku: „*Je to jediná celosvetová organizácia, ktorá združuje aktivity v oblasti súčasnej hudby. Ide o prezentáciu skladieb autorov zo všetkých členských krajín. Ich výber je pomerne zdĺhavý, členov ISCM je vyše 60. Porota zo 400 prihlásených diel vyberie približne 80, žiadna skladba nesmie byť staršia ako 6 rokov. Táto dramaturgia je následne doplnená hudbou, ktorú vyberá dramaturgická komisia krajiny, kde sa festival koná. Aj my máme na festivale pomerne veľa slovenskej hudby, zaznie až 17 kompozícií. Bratislavská časť festivalovej dramaturgie vznikla v spolupráci s festivalom Melos-Étos.*“ Skladby na tento festival vyberali členovia tímu a to klavirista Ivan Šiller, skladateľ Daniel Mateja Marián Lejava, skladateľ a dirigent. V oblasti financií prispelo na tento veľký projekt Ministerstvo kultúry SR, EHMK – Košice 2013, Hudobné centrum a taktiež boli použité peniaze z grantových systémov Hudobného fondu a Ars bratislavis. Prispela aj ISCM, a to na zasadnutie poroty a na časopis o slovenskej a rakúskej hudbe.

Daniel Matej bol ďalšou významnou osobnosťou tohto projektu. V rozhovore pre Hudobný život (Kolář 2013b, s. 17-18) hovoril o svojom hosťovaní na podujatí podobného druhu – na festivale súčasnej hudby v Adelaide, austrálskom meste. Pozvanie prijal ako skladateľ a dirigent študentského súboru. Okrem skúseností a zážitkov mal možnosť spolupracovať s významnými menami ako napríklad s huslistom Jonom Roseom. „*Na rozdiel od nás, zachmúrených, zatrpknutých až cynických Európanov, sú Austráľčania viac akoby naivne otvorení.*“

V rámci rekapitulácie košickej časti festivalu je možné konštatovať, že významnými komornými zoskupeniami boli Quasars Ensemble, ktorí sa prezentovali hneď prvý večer a Fama Quartet. Zaujímavé boli dva ansámblové koncerty hudobníkov z Veni Academy. Prvý bol v spojení s maďarským súborom THReNSeMBle pod vedením umeleckého vedúceho Balázsa Horvátha a druhý sa odohral pod vedením

Mariána Lejavu v Kunsthalle. K širokému výberu koncertov patrili aj recitály, Nora a Miki Škutovci v Dome umenia a Daan Vandewalle, ktorý je odborníkom na klavírnu literatúru 20. a 21. storočia a napokon recitoval Milana Paľu. Záverečná časť festivalu patrila pod vedením Mariána Lejavu Štátnej filharmónii Košice aj keď zastúpenie hudobníkov nebolo čisto košické (Kolář 2013c, s. 13-14). Hudobný kritik a muzikológ Tamas Horkay (2013, s. 15) vo svojom príspevku skonštatoval, že absolvovať všetkých desať koncertov tohto „historického maratónu“ – sa pre neho ukázalo ako nerealistický zámer. Celkovo však hodnotil zámer festivalu pozitívne. „Oboznámil som sa so štyrmi desiatkami skladieb od rovnakého počtu skladateľov z troch kontinentov a 24 krajín, pričom siedmi autori (Webern, Stravinskij, Ligeti, Cage, Scelsi, Beneš, Grešák) už nie sú medzi živými.

V súvislosti s konaním festivalu v rámci ISCM je vhodné spomenúť aj medzinárodný festival súčasnej hudby Melos-Étos. Tendencia k potrebe jeho vzniku sa prejavila už v období totality, kedy snaha slovenských autorov o nadviazanie na svetovú tvorbu bola tabuizovaná. V 60. rokoch vznikla myšlienka usporiadať medzinárodný festival súčasnej hudby, s ktorou sa pohrávala mladá generácia skladateľov a teoretikov. Nastali ale problémy zo strany Zväzu slovenských skladateľov a politikov. Pád komunistického režimu, teda po roku 1989 už bolo možné využiť vhodné podmienky pre vznik tohto festivalu. Prvý ročník sa konal v roku 1991. Festival mal prezentovať nielen diela klasikov avantgardy 20. storočia, ale aj diela českých a slovenských autorov moderny konca 50. rokov, ktorých diela boli v období totality spochybňované. Tým sa dosiahlo, že sa na tomto festivale konfrontovala hudba domácich autorov s hudbou svetovou.

„Medzinárodný festival Melos-Étos štartoval ako festival hudby 20. storočia. Jeho zmena na „festival súčasnej hudby“ od roku 1993, teda od jeho 2. ročníka, prebehla akosi nebadane, nevedno či zámerne, alebo čírou zámenou často zamieňaných pojmov“ (Rajterová 1997, s. 343). Jeden z jeho zakladateľov, skladateľ Roman Berger (2000, s. 21-35) sa na adresu vzniku festivalu vyjadruje takto: "Na podnet Petra Kolmana vznikol roku 1968 pri vtedajšom Zväze slovenských skladateľov prípravný výbor, ktorého členmi boli okrem menovaného Ilja Zeljenka, Ladislav Kupkovič, dr. Peter Faltin a Roman Berger. Po auguste 1968, na začiatku procesu tzv. normalizácie, boli snahy zorganizovať festival zmarené..." Ďalej Berger uvádza, že k myšlienke festivalu sa koncom 80. rokov vrátil Ilja Zeljenka, ako predseda dramaturgickej komisie Týždňa novej slovenskej tvorby. Avšak až "situácia po 17. novembri vytvára podmienky pre uskutočnenie starých snov..."

Festival symbolizuje, že umenie má nielen etické, ale aj humánne poslanie. Melos-Étos sa koná vždy nepárny rok, väčšinou v novembri, pričom zahŕňa okolo 15 až 20 koncertov v koncertných sálach, divadelných či sakrálnych priestoroch v Bratislave. Festival organizuje Hudobné centrum v spolupráci s kultúrnymi inštitúciami z domova aj zo zahraničia. Autorom názvu je skladateľ Roman Berger. Festival Melos-Étos si zakladá na prezentácii kvalitných diel, z toho polovica sú slovenské diela. Každoročne je na festival pozvaný vždy jeden významný hosť zo zahraničia, spravidla ide o svetového skladateľa. Podujatia sa už zúčastnili: G. Ligeti, H. M. Górecki, K. Penderecki, S. Gubajdulina a ďalší. Okrem toho sa prezentuje domáca a zahraničná hudobná tvorba v podaní vynikajúcich interpretov a súborov zo Slovenska a zahraničia.

Od 8. do 14. novembra 2013 sa konal už 12. ročník medzinárodného festivalu súčasnej hudby, kde zazneli diela viacerých skladateľov, členov ISCM, ale aj E. N. Paestum a J.V. Michele a to v podaní Melos Ethos Ensemblu pod vedením dirigenta Daniela Gazona z Belgicka. *„Zvláštnosťou aktuálneho ročníka festivalu Melos-Étos bol dramaturgický dôraz na tvorbu žien – skladateľiek – v prvom rade exkluzívnej hosťky, fínskej skladateľky, Kaije Saariho, ale aj množstva ďalších, hoci zatiaľ menej etablovaných autoriek z rôznych krajín“* (Lindtnerová 2013, s. 16). Na tohtoročnom festivale odznela premiéra opery Dorian Gray skladateľky Ľubice Čekovskej, rodáčky

z Humenného. Nezabudlo sa ani na propagáciu slovenskej hudby do zahraničia a to tým, že každý zahraničný súbor hral aj slovenskú skladbu.

Vrátme sa k festivalu ISCM. V Košiciach sa medzinárodný festival konal v spojení s miestnou prehliadkou súčasnej hudby Hudba novej chuti. O festivale súbor Veni Academy povedal: „Je pre nás ct'ou, že môžeme opäť vystúpiť na festivale Hudba novej chuti, ktorý je organizovaný Štátnou filharmóniou Košice a Slovenskou sekciou Medzinárodnej spoločnosti pre súčasnú hudbu.“

Osobne som z festivalovej ponuky mala možnosť počuť a vidieť tri koncerty z jeho košickej časti, zaujal ma predovšetkým koncert už spomínaného súboru Veni Academy. Tento súbor vznikol v roku 2010. Ide o zostavu profesionálne zdatných hudobníkov, v podaní ktorej sa vám hudba zapáči či ste milovníkom súčasnej hudby alebo nie, aj napriek tomu, že ide o pôvodne študentský súbor. V rozhovore Juraj Beráts (2013, s. 28-29) odpovedá na otázku, čo je cieľom zakladateľov Veni Academy takto: „Cieľom je vzdelávanie mladých ľudí v oblasti súčasnej hudby.“

Súbor Veni Academy bol zložený z približne 30 členov a 4 lektorov, pod vedením dirigenta Mariána Lejavu, Adama Sedlického a umeleckým vedúcim bol Daniel Matej.

Program koncertu pozostával z diel Milana Adamčiaka, *Adizjone či Heterophonica II* a zaznela aj skladba *Záznam siedmeho dňa* od Martina Burlasa. Z účinkujúcich spomeniem napríklad mená ako Milan Paľa – viola, Jozef Lupták – violončelo, David Danel – husle, Branislav Dugovič – klarinet, Daniel Matej ako umelecký vedúci a Marián Lejava s Adamom Sedlickým ako dirigenti. Súbor v rámci festivalu odohral koncert zo súčasnej svetovej tvorby pod vedením dirigenta Mariána Lejavu. Odznali skladby od Milana Adamčiaka, Louisa Andriessena, Krešimira Seletkoviča, Alexa Porfiriadisa a Martina Burlasa. Prevedenie budilo pozornosť poslucháčov a divákov aj vďaka využitiu moderných a netradičných spôsobov interpretácie a interaktívneho kontaktu s publikom. Hudba bola poslucháčsky a interpretačne náročná avšak zaujímavá. Záverečná skladba bola nie len hudobným, ale aj divadelným prevedením.

Z toho, čo nám festival ponúkol, som mala možnosť absolvovať tri koncerty. Prvým bol klavírny koncert zo súčasnej tvorby, na ktorom svoje klavírne umenie predviedli manželia Miki Skuta a Nora Skuta. Predviedli sústredený výkon. Ich vzájomné prepojenie, presnosť a ladenie bolo nenapodobiteľné. Predviedli skladby, medzi ktorými dominovali *Drei Stücke für zwei Klaviere* od Gyorga Ligetiho či skladba argentínskej predstaviteľky Marcely Beatriz Pavie. Zmysel pre presnosť a súhru obidvoch klaviristov, aj napriek štruktúrálnej komplikovanosti skladieb, pôsobil prirodzene a uvoľnene a publikum s nadšením tliekalo.

V ten istý deň sa v novovytvorenom netradičnom priestore pre umelecké produkcie – Kunsthalle v Košiciach konal už spomínaný koncert súboru Veni Academy. Posledným koncertom v rámci ISCM, ktorý sa uskutočnil 7. novembra v Košiciach bol Symfonický koncert na čele s dirigentom M. Lejavom. Na záver zaznelo aj majstrovské dielo *Svätenie jari* od I. Stravinského. Dôvodom uvedenia práve tejto skladby bola storočnica jej premiéry, ktorú sprevádzal škandál. Prevedenie dirigenta a hudobníkov bolo sústredené, čo sa odzrkadlilo na záverečnom potlesku. Počuť túto skladbu bolo pre mňa zážitkom. V pamäti mi utkvel zároveň aj japonský autor Isao Matsushita a jeho skladba *A Shining Firmament*, ktorú predviedla Štátna filharmónia Košice. Skladateľ, ktorý získal akademický titul na Tokyo University of the Arts, sa svojou tvorbou európskemu publiku už viackrát predstavil. Išlo napríklad o prezentáciu na festivaloch *Horizonte Festival Berlin* v roku 1985, *European Music Days Copenhagen* v tom istom roku. O rok neskôr opäť figuroval ako skladateľ na festivale v Berlíne a samozrejme jeho skladba, ktorá zaznela aj u nás.

V závere môjho príspevku si dovoľím položiť otázku, nakoľko je pre nás takýto druh festivalu prínosom. Odpoveďou by mohlo byť tvrdenie, že na tento typ hudby, teda na hudbu súčasných interpretov je potrebné mať profesionálnejšiu hudobnú skúsenosť a poznať nielen súčasnú tvorbu, ale aj dejiny hudby a jej teóriu. Nemusí to však byť nevyhnutné pravidlo. Predpokladom k adekvátnemu vnímaniu môže byť aj poslucháčska otvorenosť, zdieľnosť, zbavená predsudkov, či ostychu z prijímania tohto druhu súčasnej hudobnej produkcie. Vnímanie bežného konzumenta hudby je dnes až príliš sústredené na komerčné žánre.

Festival súčasnej hudby nám ponúka pohľad na celosvetovú tvorbu skladateľov a poslucháč tak vníma nie len domácu tvorbu, ale aj tvorbu zo vzdialenejších krajín a má možnosť porovnávať. Festivalu v Košiciach sa zúčastnili aj študenti odboru Estetika, najmä prváci, ale aj študenti z vyšších ročníkov. U mnohých to bol prvý kontakt s takouto produkciou. A nebol márný. Viacerí z nich si odnášali pozitívne dojmy.

Literatúra:

- [1] BERÁTS, J. 2012. O festivale a jeho prípravách. [online]. [cit. 12. 12. 2013]. Dostupné na internete: <<http://www.iscmwnmd2013.org/novinky/novinky/16/day>>.
- [2] BERÁTS, J. 2013. V rozhovore pre hudobný život. In. Hudobný život. roč. 7 – 8, s. 28 – 29.
- [3] BERGER, R. 2000. Melos-Étos. In. Dráma hudby. Prolegomena k politickej muzikológii, s. 21 – 35.
- [4] FALTIN, P. 1967. New music in Slovakia. In. Slovenská hudba. roč. 11, č. 8, s. 341-347.
- [5] HORKAY, T. 2013. Dni slávy v Košiciach. In. Hudobný život. roč.12, s. 15.
- [6] KOLÁŘ, R. 2013a. ISCM World new music days. In. Hudobný život. roč. 12, s. 13 – 14.
- [7] KOLÁŘ, R. 2013b. Rozhovor s Danielom Matejom. In. Hudobný život. roč. 4, s. 17 – 18.
- [8] KOLÁŘ, R. 2013c. SNG: VENI ACADEMY v siedmom pokračovaní Hudby dneška. In. Hudobný život. roč. 11, s. 15.
- [9] LÁNYIOVÁ, I. 2013. Festival bez hraníc. In. Hudobný život. roč. 9, s. 13.
- [10] LINDTNEROVÁ, J. 2013. Melos-Étos. In. Hudobný život. roč. 12, s. 16.
- [11] *Festivale* [online]. [cit. 12. 12. 2012]. Dostupné na internete: <<http://www.hc.sk/melos-etos/o-festivale/>>.
- [12] PIRNÍKOVÁ, T. 2013. Peter Faltin a jeho cesta za poznaním: Referát prezentovaný v rámci Konferencie BHS 2013 pod názvom „Jozef Kresanek (1913-1983) – inšpiratívna osobnosť slovenskej hudobnej kultúry“ (zadaný do tlače)
- [13] RAJTEROVÁ, A. 1997. Melos-Étos. In, Slovenská hudba. roč. 23, č. 3 – 4, s. 343.
- [14] ROSS, A. 2011. Zbývá jen hluk. Naslouchání dvacátému století. Praha: Argo.
- [15] Rozhovor s I. Šillerom. In. Hudobný život. 2013, roč. 11, s. 16.
- [16] STROBEL, P. 1967. New Music in Slovakia. In. Slovenská hudba. roč. 11, č. 8, s. 339 – 340.

Mgr. Júlia Kopilcová
Inštitút estetiky a umeleckej kultúry
FF PU v Prešove
j.kopilcova@gmail.com

www.casopisespes.sk
